

Lyrikk ALI-1130 høsten 2006

Arbeidskrav

lærer: Johan Schimanski, johan.schimanski@hum.uit.no

tidstabell

- utleveres **11.9**
- første innlevering (digitalt) **22.9**
- utlevering av respons på første innlevering senest **2.10**
- endelig innlevering (i utskrift til konsulenten) **3.11 kl. 12**

om oppgaven

Oppgaven består av et par aktiviteter med et dikt valgt fra de 2 alternativene nedenfor. *Noen fullstendig analyse skal ikke gjennomføres, og delene i besvarelsen skal ikke knyttes sammen i en helhet på dette stadiet.* Aktivitetene er tenkt som øvelser i konkrete ferdigheter, og skal besvares kort.

Oppgaven skal besvares individuelt.

En første versjon av besvarelsen skal leveres som en tekstfil (helst et Word-dokument) vedlagt en epost til meg. De som leverer til fristen 22.9 vil få veiledende kommentarer fra meg og dermed muligheten til å skrive om på besvarelsen og levere den én gang til før avsluttende eksamen. *Spørsmål og vanskeligheter som reiser seg under arbeidet med første versjon kommer til å behandles både i de individuelle kommentarene og i undervisningen.*

Absolutt frist på endelig innlevering er 3.11 kl. 12, og da skal det leveres utskrevet på papir direkte til konsulenten. Arbeidskravet vill evalueres som bestått/ikke-bestått – det gis ikke bokstavkarakterer.

De som ikke klarer å få levert en første versjon til fristen 22.9 får ikke veiledende kommentarer, men kan uansett levere til den endelige fristen.

Alternativ A: Horats, Ode I.9

forberedelser (skal ikke innleveres!)

I det følgende arbeidet vil det av og til være mulig å bruke termer og prosedyrer som er presentert i Metoderommet, (lenke på kursets vevside).

- Les om Horats (Quintus Horatius Flaccus, på engelsk "Horace") og om romersk lyrikk i litteraturhistorier og i oppslagsverk, samt på verdensvevet. Hvor og når var Horats virksom? Hva slags samfunn levde han i? Hva er en ode? Hvor mange oder skrev Horats? Er det forskjell i måten vi forstår ordet "ode" i dag og i antikken?

- Les gjendiktningen nøye og sjekk ord du ikke forstår. Bruk gjerne ordbøker og oppslagsverk i 1. etage på universitetsbiblioteket. Finn ut hvor "Soractes fjell" (v.1) er. Vær nøye med å finne ut av ordene "trøystug" (v.9), "skeid" (v. 18), og "læst" (v. 24). Ordet "ven!" (v.5) viser til originalets *o Thaliarche!* (v.8) – "Taliarche" er et personnavn (mannlig). Ordet "tevlingsvoll" (v.18) viser til originalets *Campus*, egentlig *Campus Martius* i Roma.
- Finn ut hvilke personer er med i diktet og hvordan de er. Bestem prosjekt og motstandere for diktets jeg. Hvordan forholder jeget seg til de andre personene i diktet? (jmf. Metoderommet, *Tekstens verden > karakterer*).
- Beskriv diktets setting. Hvor befinner personene seg? Hvor konkret beskrives settingen?
- Identifisere hvilke motiver (sansbare fenomener) i teksten som tilhører motivsfæren "vinteren" og de som tilhører "kjærlighetens og lekens verden".
- Foreta oppdelinger av diktet i 2 eller 3 deler der delene kan karakteriseres utfra innholdet på en enkel måte.
- Tell antall stavelser i hvert vers i gjendiktningen.
- Lag en oversikt over trykk i gjendiktningen (en såkalt *skandering*). Skill mellom trykktunge stavelser (**x**) og trykklette stavelser (**u**) – og stavelser du ikke klarer å bestemme (**_**). Ikke bli frustrert om kartleggingen av stavelser ikke fungerer helt smertefritt – forsøk uansett!
- Finn ut hvilke av følgende tankefigurer brukes i gjendiktningen (jmf. Metoderommet, *Tekstens stil > retorisk analyse > semantiske teknikker > tankefigurer*) :
 - **Interrogatio** (spørsmål der svaret er gitt på forhånd)
 - **Apostrofe** (tiltale til ting eller person)
 - **Antitese** (motsetningspar)
 - **Besjeling** (natur/ dødelige ting behandles som mennesker)
 - **Personifikasjon** (abstrakte prinsipper gis menneskelig identitet)
- Kartlegg verbene i diktet og finn ut hvilken tidsform de er satt i.
- I hvilke rekkefølge fortelles hendelser eller mulige hendelser i diktet? Er rekkefølgen kronologisk? Hva kommer før og hva kommer etter diktets utsigelsesøyeblikk?
- Hvem sanser i diktet? Er det samme person gjennom hele diktet?
- Er jeget i diktet en del av den verden som beskrives?
- Forsøk å fastlegge tema og norm i diktet.

Følgende skal innleveres:

i. karakteristikk av diktet (1-2 sider)

En karakteristikk av et dikt forstås her som en *kort* samlende beskrivelse av diktet som tar med følgende:

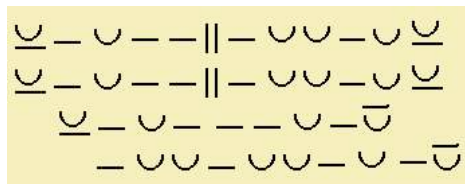
- angivelse av språket diktet er skrevet på, og eventuelle særegenheter ved dette
- posisjonering av diktet litteraturhistorisk – utfra forfatterskap, periode og geografisk plassering

- redegjørelse av diktets sjangertilhørighet, og om diktet tilhører noen undersjangrer eller undertyper
- angivelse av diktets inndelingsenheter (vers, versepar eller strofer), antallet til disse, og eventuell metrisk form, rimmønster osv.
- svært kortfattet beskrivelse av diktets verden
- angivelse av retoriske grep som dominerer diktet eller som diktets språk er svært rik på
- svært kortfattet redegjøring for diktets utsigelsessituasjon, med særlig vekt på relasjonen mellom dikteren og den verden som beskrives
- angivelse av diktets hovedtema og norm

Her bes det om en sammenhengende presentasjon i setninger (altså ikke en stikkordsliste).

ii. diktets metrikk (max. 1 side)

Strofene i den latinske originalen har følgende fordeling av lange og korte stavelser:

Her står en rett strek for lang stavelse på gresk og en krum strek for kort. Rett og krum samtidig betyr at stavelseslengden er valgfri i denne posisjonen.

Finnes det en helt eller delvis tilsvarende mønster for trykktunge (x) og trykklette (u) stavelser i den norske gjendiktningen?

Tips når det gjelder trykkfordelingen: I aksentuerende lyrikk (slik som i gjendiktningen) kan ofte variasjoner tillates. Mønsteret **xu** helt i begynnelsen av et vers kan brukes istedenfor mønsteret **ux** – og omvendt. Mønsteret **uuu** kan brukes istedenfor grunnmønsteret **uxu**.

iii. diktet som lyrikk (1-2 sider)

Gi argumenter for og i mot at denne teksten kan betraktes som et lyrisk tekst. Ta gjerne utgangspunkt i beskrivelsen av "kjennetegn på lyrisk diktning" som er gitt i seminarene eller den som gis i første kapittel i Janss & Refsums bok *Lyrikkens liv*.

Drøft eventuelt om diktet passer John Stuart Mills definisjon på lyrikk som "the utterance that is overheard", altså utsigelsen som du hører uten at den er rettet til deg.

Alternativ B: Walther von der Vogelweide, "Under der linden" / "Under linden"

forberedelser (skal ikke innleveres!)

I det følgende arbeidet vil det av og til være mulig å bruke termer og prosedyrer som er presentert i Metoderommet (lenke på kursets vevside).

- Les om Walther von der Vogelweide og om den tyske *Minnesang* i litteraturhistorier og i oppslagsverk. Hvor og når var Walther virksom? Hva slags samfunn levde han i? Hva betyr ordet *Minnesang*? Hva slags dikt skrev Walther? Hvilke språk skrev han på?
- Les gjendiktningen nøye og sjekk ord du ikke forstår. Se også litt på originalen. Om du kan tysk, se om du kan forstå noe av den. I gjendiktningen finner vi ordet "hede" - hva betyr det?
- Finn ut hvilke personer er med i diktet og hvordan de er. Bestemm prosjekt og motstandere for diktets jeg. Hvordan forholder jeget seg til de andre personene i diktet? (jmf. Metoderommet, *Tekstens verden* > *karakterer*).
- Beskriv diktets setting. Hvor befinner personene seg? Hvor konkret beskrives settingen?
- Identifisere hvilke motiver (sansbare fenomener) i teksten som tilhører motivsfæren "naturens verden", de som tilhører "kjærlighetens verden", og de som tilhører "de andre menneskenes verden". Finnes det motiver som trer over fra den ene motivsfæren til den andre med hjelp av deres konnotasjoner?
- Identifiser verdisfærer i diktet, formulert som motsetningsverdier eller grenseverdier.
- Foreta oppdelinger av diktet i 2 eller 3 deler der delene kan karakteriseres utfra innholdet på en enkel måte.
- Lag en oversikt over rimene i gjendiktningen (de følger samme mønster som i originalen). Skill mellom rim på 2 stavelser (*løpe / kjøpe*, såkalt kvinnelig rim) og rim på 1 stavelser (*bunn / funn*, såkalt mannlig rim).
- Tell antall stavelser i hvert vers i gjendiktningen.
- Lag en oversikt over trykk i gjendiktningen (en såkalt *skandering*). Skill mellom trykktunge stavelser (x) og trykklette stavelser (u) – og stavelser du ikke klarer å bestemme (_). Ikke bli frustrert om kartleggingen av stavelser ikke fungerer helt smertefritt – forsøk uansett!
- Kartlegg verbene i diktet og finn ut hvilken tidsform de er satt i.
- I hvilke rekkefølge fortelles hendelser eller mulige hendelser i diktet? Er rekkefølgen kronologisk? Hva kommer før og hva kommer etter diktets utsigelsesøyeblikk?
- Hvem sanser i diktet? Er det samme person gjennom hele diktet?
- Hvem taler i diktet? Er det samme person gjennom hele diktet? I originalteksten er diktet som hele plassert mellom to anførselstegn ('[...]') – hvorfor er dette?
- Er jeget i diktet en del av den verden som beskrives?
- Forsøk å fastlegge tema og norm i diktet.

Følgende skal innleveres:

i. karakteristikk av diktet (1-2 sider)

En karakteristikk av et dikt forstås her som en kort samlende beskrivelse av diktet som tar med følgende:

- angivelse av språket diktet er skrevet på, og eventuelle særegenheter ved dette
- posisjonering av diktet litteraturhistorisk – utfra forfatterskap, periode og geografisk plassering
- redegjørelse av diktets sjangertilhørighet, og om diktet tilhører noen undersjangrer eller undertyper
- angivelse av diktets inndelingsenheter (vers, versepar eller strofer), antallet til disse, og eventuell metrisk form, rimmønster osv.
- svært kortfattet beskrivelse av diktets verden
- angivelse av retoriske grep som dominerer diktet eller som diktets språk er svært rik på
- svært kortfattet redegjøring for diktets utsigelsessituasjon, med særlig vekt på relasjonen mellom dikteren og den verden som beskrives
- angivelse av diktets hovedtema og norm

Her bes det om en sammenhengende presentasjon i setninger (altså ikke en stikkordsliste).

ii. diktets rim og metrikk (1-2 sider)

Gå ut fra at alle 4 strofene har samme grunnmønster når det gjelder rim, stavelsenenes antall i hvert vers, og fordeling av trykktunge (**x**) og trykklette (**u**) stavelser. Hvordan ser dette grunnmønsteret ut? Lag et forslag.

Tips når det gjelder trykkfordelingen: I aksentuerende lyrikk kan ofte variasjoner tillates. Mønsteret **xu** helt i begynnelsen av et vers kan brukjes istedenfor mønsteret **ux** – og omvendt. Mønsteret **uuu** kan brukes istedenfor det underliggende grunnmønsteret **uxu**.

iii. diktet som lyrikk (1-2 sider)

Gi argumenter for og imot at denne teksten kan betraktes som et lyrisk tekst. Ta gjerne utgangspunkt i beskrivelsen av "kjennetegn på lyrisk diktning" som er gitt i seminarene eller den som gis i første kapittel i Janss & Refsums bok *Lyrikkens liv*.

Drøft eventuelt om diktet passer John Stuart Mills definisjon på lyrikk som "the utterance that is overheard", altså utsigelsen som du hører uten at den er rettet til deg.